

INTERNATIONELLA PROGRAMKONTORETS RAPPORTSERIE NR 36

Internationalisering i skolans styrdokument 2011

Skolans uppdrag om internationalisering och Internationella programkontorets verksamhet





FÖRORD

Kunskap om och förhållningssätt till internationella frågor har en central plats i svensk skola. I läroplanerna för förskolan, grundskolan och gymnasieskolan framgår det tydligt.

Ur läroplan för förskolan:

”Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle.”

Ur läroplan för grundskolan:

”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.”

Ur läroplan för de frivilliga skolformerna:

”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. Internationella kontakter, utbildningsutbyte med utlandet och praktik i andra länder ska främjas.”

För inte så länge sedan avgjordes Sveriges politik och ekonomi av vad som skedde inom landets gränser. Då handlade skolans internationalisering i första hand om att lära sig andra språk, om att förstå andra kulturer och om mänskliga rättigheter. Idag omfattar skolans

internationalisering gränsöverskridande frågor mellan länder, kulturer och enskilda människor, och berör såväl politiska, ekonomiska, ekologiska som sociala aspekter.

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången utbildning har förutsättningar för att kunna verka för samarbete över nationella och kulturella gränser. Skolan ska stärka eleverns och lärares förmåga att förstå och leva sig in i andra människors villkor och värderingar. Lärande om och förhållningssätt till internationella frågor ska integreras i olika ämnen och vara ämnesövergripande.

Internationella programkontoret stöder skolans uppdrag genom att främja kunskapsbildning och ge verktyg för och stimulans till lärandet. Vi erbjuder förskolor, grundskolor och gymnasieskolor, liksom aktörer inom andra delar av svensk utbildning, en rad möjligheter när det gäller att arbeta med ett internationellt perspektiv i undervisningen.

I den här rapporten görs en systematisk genomgång av förskolans, grundskolans och gymnasieskolans internationaliseringsuppdrag i läroplaner, examensmål, kursplaner och ämnesplaner. Denna genomgång kopplas ihop med hur Internationella programkontorets verksamhet kan stödja arbetet med internationalisering inom den svenska skolan.

Vår förhoppning är att rapporten ska vara ett stöd för den pedagogiska praktiken och stärka lärandet om och förhållningssättet till internationella frågor i den svenska skolan.

Stockholm den 12 oktober 2011



Sten Vesterman,
avdelningschef Internationella programkontoret

Internationella programkontoret för utbildningsområdet
Box 220 07
104 22 Stockholm
www.programkontoret.se

Internationella programkontoret 2011
Grafisk form: Matador kommunikation
Tryck: Edita AB

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3
Innehållsförteckning.....	5
Att gå från ord till handling.....	7
Internationella programkontoret och skolans internationella uppdrag	8
Utdrag med fokus på internationella frågor:.....	14
Läroplan för förskolan	15
Läroplan för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet	17
Kursplaner för grundskolan	19
Läroplan för den frivilliga skolformen	25
Examensmål för de frivilliga skolformerna.....	27
Gemensamma ämnesplaner för de frivilliga skolformerna.....	29
Enskilda ämnesplaner för de frivilliga skolformerna.....	31

OM RAPPORTEN

Den här rapportens syfte är att lyfta fram formuleringarna om internationalisering i skolans läroplaner, kursplaner, examensmål och ämnesplaner. Rapporten lyfter också fram hur arbetet med internationalisering inom förskola och skola kan kopplas till de internationella samarbetsmöjligheter som finns inom Internationella programkontorets verksamhet.

Efter tre inledande avsnitt om bakgrund och motiv till skolans internationalisering finns en genomgång av hur det internationella uppdraget redovisas i de olika skolformernas styrdokument. Utdragen ur styrdokumenten är i de flesta fallen rapportförfattarens egna sammanställningar av skrivningarna om internationalisering i styrdokumenten. Direktcitrat anges med citattecken.





ATT GÅ FRÅN ORD TILL HANDLING

Ett antal internationella överenskommelser har betydelse för den svenska skolans internationalisering.

FN har förklarat åren 2005-2014 som ett årtionde för utbildning för hållbar utveckling. Under denna period uppmanas regeringar världen över att förstärka arbetet med att integrera hållbar utveckling i undervisningen på alla utbildningsnivåer. Sverige har antagit denna utmaning så att internationella frågor och hållbar utveckling betonas i skolans läroplaner, kursplaner, examensmål och ämnesplaner.

EU:s utbildningspolitik har också stort inflytande på den svenska skolan. Kunskap och internationella utbyten har identifierats som en av de främsta framgångsfaktorerna för EU:s tillväxt. Många av Internationella programkontorets internationella program har EU som uppdragsgivare. I Nordiska ministerrådets strategi för utbildnings- och forskningsområdet betonas vikten av att stärka kvaliteten och samarbetet inom det nordiska utbildningsområdet.

Som en manifestation av överenskommelser i Norden, EU och i världen betonas i den svenska skolans styrdokument vikten av att lära om internationella frågor och främja utbyten med andra länder som en förutsättning för en hållbar utveckling.

INTERNATIONELLA PROGRAMKONTORET OCH SKOLANS INTERNATIONELLA UPPDRAG

Samhällsutvecklingen i en alltmer internationaliserad värld kräver kunskap om, förståelse för och en beredskap till internationella frågor. Skolan har ett stort ansvar för att elever, lärare, skolledare och studie- och yrkesvägledare ges möjlighet till internationella utbyten samt till samverkan och utbildning i frågor över geografiska och kulturella gränser.

Internationella programkontorets uppdrag är att underlätta för dessa aktörer att delta i internationellt utbyte och att främja utbildning och lärande i internationella frågor. Myndigheten administrerar program med syfte att ge elever förutsättningar för bland annat språkinläring, fördjupade faktakunskaper i olika ämnen och möjlighet att arbeta ämnesintegrerat med frågor som rör hållbar utveckling.

Internationella programkontoret ska bland annat:

- Arbeta för att höja kvaliteten inom utbildningsområdet genom att främja internationella utbyten, samarbete, utbildning och lärande utifrån interkulturella perspektiv.
- Verka för att det internationella perspektivet ska vara en integrerad del i målgruppens verksamhet och vara ett naturligt och varaktigt inslag i utbildningen genom information och handledning.
- Fördela ekonomiskt stöd till individer och organisationer för aktiviteter inom ramen för utbytes- och samarbetsprogram. Stödja utbildningsinsatser för internationalisering genom att föra ut erfarenheter och resultat från programverksamheten.

STIMULANS, KUNSKAP OCH VERKTYG

Att arbeta med internationalisering kan innebära att öka kunskapen om och förståelsen för andra länder och kulturer. Det kan också handla om att fördjupa elevernas kunskaper i olika ämnen och frågor genom ett internationellt perspektiv. Hur påverkar klimatförändringarna länder i olika delar av världen? Vad har religioner och livsåskådningar för betydelse i andra nationer? Vilka effekter har den internationella handeln för välfärden i olika världsdelar?

Utgångspunkten för Internationella programkontorets aktiviteter är att det internationella perspektivet ska utgöra en integrerad del i den ordinarie skolundervisningen. Ett internationellt samarbetsprojekt bör användas för att arbeta med frågor som redan finns på agendan i klassrummet och bidra till att eleverna når målen i läroplaner, kursplaner och ämnesplaner.

Att samarbeta internationellt, till exempel i form av ett projektsamarbete med en skola i ett annat land, är ett sätt att möta kraven i styrdokumentet. Det ger goda möjligheter att arbeta med ett eller flera ämnen utifrån ett tematiskt perspektiv och ger ofta pedagogiska vinster genom reflektion över den egna verksamheten och ett ökat engagemang för lärande för både lärare och elever. Internationellt samarbete ger också insikter i nya utbildningsmiljöer och kan, genom erfarenhetsutbyten med lärare och skolledare i andra länder, utmynna i nya sätt att undervisa.

Några möjligheter inom Internationella programkontorets verksamhet:

Internationellt projektsamarbete

Ett- till tvååriga samarbetsprojekt mellan skolor i Sverige och andra länder i världen. Samarbetet kan vara mellan två eller flera länder och omfatta elev- och lärarutbyte. Fokus i samarbetet ligger på processen och erfarenhetsutbytet mellan de deltagande skolorna. Det finns även möjlighet att söka stöd för att förbereda ett samarbete.

Program: *Athena, Atlas partnerskap, Comenius partnerskap, Leonardo partnerskap, Nordplus junior, Grundtvig partnerskap.*

Utlandspraktik för gymnasieelever

Elever på yrkesförberedande gymnasieprogram har möjlighet att genomföra arbetsplats förlagt lärande, APL, utomlands. Det är gymnasieskolan som ansöker om bidrag för att skicka iväg elever på praktik. Beroende på var i världen praktiken äger rum finns olika program att söka finansiering ifrån.

Program: *Atlas praktik, Leonardo praktik och utbyten, Nordplus junior.*

Individuell kompetensutveckling för skolpersonal

Personal inom förskola och skola har möjlighet att delta i kurser och internationella konferenser med kollegor från andra delar av världen. Det går också att söka bidrag för "arbetsskuggning", där man följer en europeisk lärarkollega i arbetet och för skolledare för kortare studiebesök i Europa.

Program: *Atlas konferens, Comenius fortbildning, Grundtvig besök och utbyten, Grundtvig fortbildning, Leonardo praktik och utbyten, Nordplus och Studiebesök.*

Utvecklingsprojekt och nätverk

Projekt som har till syfte att tillsammans skapa, genomföra och överföra nyskapande inslag inom utbildningsområdet. Det kan röra sig om nya kurser, utbildningsprogram och system för tillgodoräkning m.m. Spridning av resultat är en viktig del i projekten.

Program: *Comenius multilaterala projekt, Comenius nätverk, Comenius regio partnerskap, Leonardo multilaterala projekt, Leonardo nätverk och Leonardo vidareutvecklingsprojekt, Grundtvig multilateral projekt, Grundtvig nätverk.*

eTwinning

eTwinning är ett internetbaserat verktyg för digitalt samarbete mellan skolor i Europa. eTwinning riktar sig till pedagoger från förskolan till gymnasiet, som, utan kostnad, kan få kontakt med kollegor i andra länder för projektsamarbete med digitala verktyg.

Den Globala Skolan

Verksamheten riktar sig till förskola, skola och vuxenutbildning och erbjuder aktiviteter inom området lärande om globala frågor för hållbar utveckling. Den Globala Skolan bedriver bland annat en omfattande regional seminarieverksamhet, anordnar fortbildningskurser i hela Sverige och globala resor till olika delar av världen.

Euroguidance Sweden

Verksamheten ger information till studie- och yrkesvägledare. Som vägledare kan du få stöd i ditt arbete med internationella frågor och även få information om dina egna möjligheter på området.

MER INFORMATION

Mer utförlig information om de olika verksamheterna och programmen, kontaktpersoner, ansökningsdatum, ansökningsblanketter och handledning inför ansökan finns på Internationella programkontorets webbplats, www.programkontoret.se.

PEDAGOGISK PRAKTIK

Skolans internationalisering har olika innebörder och Internationella programkontorets verksamhet kan kopplas till den pedagogiska praktiken på olika sätt. Internationaliseringen kan beskrivas som en utåtriktad process om hur det lokala samhället relaterar sig till sin omvärld, men också som en personlig utveckling där kunskap om och förhållningssätt till internationella frågor spelar stor roll i möten med andra människor med skilda tankesätt och förutsättningar. Undervisningen om internationella frågor spänner över många ämnesområden, så som:

A. Interkulturella möten och utbyten inom Norden, Europa och världen.

B. Olika faktaområden inom olika ämnen och kurser, till exempel:

- kunskaper om förhållanden i olika länder,
- olika språk,
- kulturella och religiösa skillnader,
- ekonomiska transaktioner,
- konflikter,
- solidaritetsfrågor.

C. Tematiska studier om hållbar utveckling, till exempel:

- ekologi om livsuppehållande system i atmosfären, i vattnets kretslopp och i marken,
- ekonomiska frågor om handelsutbyten mellan individer, företag, organisationer och länder,
- sociala frågor om relationer mellan individer och samhällen som vilar på värderingar, normer och lagar, om rättigheter och skyldigheter.

D. Färdigheter i olika typer av kommunikation, så som massmedia och IT.

”Om man som jag har arbetat länge på samma ställe är det lätt att bli hemmablind. Men de här nya erfarenheterna gör att man öppnar upp och reflekterar över den verksamhet man jobbar i.”

Helene Sangemark, grundskolelärare, som jobbskuggat i Bristol, England, genom Comenius fortbildning.



SKOLANS UPPDRAG

Idag präglas politiska och ekonomiska beslut i Sverige av internationella relationer och händelser. Skolans internationalisering omfattar gränsöverskridande frågor mellan länder, kulturer och enskilda människor, och berör såväl politiska, ekonomiska, ekologiska som sociala aspekter. Det som förr var en angeläget för den egna nationen är i dagens samhälle beroende av samverkan över alla gränser och inom alla sektorer.

Förskolan, grundskolan och gymnasieskolan har från och med hösten 2011 nya eller reviderade läroplaner, kursplaner, examensmål och ämnesplaner. I dessa finns återkommande och tydliga skrivningar om att skolan ska behandla internationella frågor i undervisningen.

"Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle."
(Läroplan för förskolan)

"Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser."
(Läroplan för grundskolan)

"Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. Internationella kontakter, utbildningsutbyte med utlandet och praktik i andra länder ska främjas."
(Läroplan för de frivilliga skolformerna)

I examensmål, kurs- och ämnesplaner, med såväl teoretisk som praktisk inriktning inom estetiska områden, samhälls- och naturorienterade ämnen, betonas vikten av att lära om och förhålla sig till internationella frågor. Här är ett urval:

"Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen. I dag står människor i olika delar av världen inför både möjligheter och problem kopplade till globalisering, interkulturella relationer och hållbar samhällsutveckling. Kunskaper om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss och ta ansvar för vårt handlande i en komplex värld."

"Utbildningen ska även ge eleverna förståelse av hur olika faktorer påverkar möjligheterna att bygga ett hållbart samhälle. Utbildningen ska också behandla makt ur ekonomiska, sociala och politiska aspekter... alltifrån den lokala till den globala nivån"...
"Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna..."

"Den internationella ekonomins och handelns effekter för länders välfärd och för miljön och resursfördelning. Globaliseringens betydelse för individer, grupper och samhällen..." "Utbildningen ska ge kunskaper om branschen, bland annat om påverkan på miljön, både nationellt och internationellt. Eleverna ska också ges möjligheter att diskutera och reflektera kring sociala och kulturella frågor."

"Eleven ska ha god insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet ... ha kunskaper om internationell samverkan och globala samband, och kan bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv."

LÄS MER

I följande avsnitt ges utdrag ur läroplaner, kursplaner, examensmål och ämnesplaner. Utdragen belyser hur internationella frågor behandlas i de olika styrdokumenterna.



”Samarbetet med andra skolor i Europa har höjt våra elevers självförtroende och visat att när motivationen finns så är möjligheterna oändliga. Projektet har fått helt nya elevkategorier att glänsa.”

Michael Isaksson, lärare på Dackeskolan i Mjölby, om skolans eTwinning-projekt.

UTDRAG MED FOKUS PÅ INTERNATIONELLA FRÅGOR:

LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN	15
LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN, FÖRSKOLEKLASSEN OCH FRITIDSHEMMET	17
KURSPLANER FÖR GRUNDSKOLAN	19
LÄROPLAN FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA	25
EXAMENSMÅL FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA	27
GEMENSAMMA ÄMNESPLANER FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA	29
ENSKILDA ÄMNESPLANER FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA	31

LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN

GRUNDLÄGGANDE VÄRDEN

- Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle.
- Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund.
- Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.
- Förskolan vilar på demokratins grund. Därför ska dess verksamhet utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.
- Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet

med barnen. Värdegrunden uttrycker det etiska förhållningssätt som ska prägla verksamheten.

- Förskolan ska ta till vara och utveckla barnens förmåga till ansvarskänsla och social handlingsberedskap, så att solidaritet och tolerans tidigt grundläggs.

"Vi sår ett frö för globalt tänkande och en förståelse för alla människors lika värde. Barnen ser hur olika villkoren är här jämfört med hur barn har det i Uganda."

Elisabeth Karlsson, förskollärare på Orkesterns förskola i Skellefteå, om samarbetet med en förskola i Uganda med stöd av programmet Atlas.

- Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation.
- Förskolan ska lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro ska prägla förskolans verksamhet.

- Förskolan ska medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten ska hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid.

Mål

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar:

- Öppenhet, respekt, solidaritet och ansvar.
- Förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra.
- Förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.
- Respekt för allt levande och omsorg om sin närmiljö.
- Möjlighet att lära känna sin närmiljö och de funktioner som har betydelse för det dagliga livet samt få bekanta sig med det lokala kulturlivet.
- Förmåga att förstå och att handla efter demokratiska värden.

LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN, FÖRSKOLEKLASSEN OCH FRITIDSHEMMET

SKOLANS VÄRDEGRUND OCH UPPDRAG

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.

Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Den nya skollagen slår fast att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling, vilket bl.a. innebär att:

- Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.
- Främja förståelse för andra människors livssituation och medmänsklighet. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.
- Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

Perspektiv

I all undervisning ska övergripande perspektiv integreras:

- Det internationella perspektivet är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Miljö- och det etiska perspektivet ska ingå och samspela med det internationella.
- Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor.
- Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden. De tre perspektiven ska genomsyra skolans arbete samt vara integrerade och inflätade i varandra.

Kunskapsbegreppet

Kunskap kommer till uttryck i olika former, så som fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet, som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

ÖVERGRIPANDE MÅL OCH RIKTLINJER

Mål

Eleven ska:

- Samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia.
- Leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.
- Tillägna sig kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället.
- Tillägna sig kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling.
- Göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter.
- Respektera andra människors egenvärde. Ta avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling och medverka till att hjälpa andra människor.
- Få möjligheter till ämnes fördjupning, överblick och sammanhang och få möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

Skolpersonalen ska:

- Få kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen och om skolans internationella kontakter.

Rektor ska:

- Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan ha det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.
- Rektor har ett särskilt ansvar för att skolans internationella kontakter utvecklas och att skolan får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

Riktlinjer

Alla ska:

- Medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen.
- I sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor och aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper.
- Visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt. Förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

KURSPLANER FÖR GRUNDSKOLAN

I läroplanens följande del redovisas utdrag ur kursplaner. Frågor om skolans internationalisering ingår som centralt område i flera ämnen och kan i andra ämnen vara ett betydelsefullt inslag. Till exempel i språkundervisningen som verktyg för interkulturell kommunikation, i estetiska ämnen som uttryck i kulturmöten och i hem- och konsumentkunskap om hur livsmedel och andra varor produceras i och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.

NATURORIENTERANDE ÄMNE

Årskurs 1-3

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1-3:

- Året runt i naturen.
- Kropp och hälsa.
- Kraft och rörelse.
- Material och ämnen i vår omgivning.

I sina tillämpliga delar kan frågor om internationalisering vara ett naturligt inslag i undervisningen. I läroplanens övergripande del, del 1 och 2, finns flera utgångspunkter för lärandet i de centrala ämnesområdena.

Biologi

Undervisningen syftar till att ge eleverna möjlighet att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i biologi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet. Kunskaper i biologi ska kunna användas för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet.

Genom undervisningen i ämnet biologi ska eleverna bland annat ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- Använda kunskaper i biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet.
- Använda biologins begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara biologiska samband i människokroppen, naturen och samhället.

Årskurs 4-6

Undervisningen i biologi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4-6:

- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling. Ekosystemtjänster, till exempel nedbrytning, pollinering och rening av vatten och luft.
- Djurs, växters och andra organismers liv. Fotosyntes, förbränning och ekologiska samband och vilken betydelse kunskaper om detta har, till exempel för jordbruk och fiske.
- Ekosystem i närmiljön, samband mellan olika organismer och namn på vanligt förekommande arter. Samband mellan organismer och den icke levande miljön.

Årskurs 7-9

Undervisningen i biologi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7-9:

- Lokala ekosystem och hur de kan undersökas utifrån ekologiska frågeställningar. Sambanden mellan populationer och tillgängliga resurser i ekosystem. De lokala ekosystemen i jämförelse med regionala eller globala ekosystem.
- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.
- Ekosystems energiflöde och kretslopp av materia. Fotosyntes, förbränning och andra ekosystemtjänster.
- Biologisk mångfald och vad som gynnar respektive hotar den.
- Aktuella samhällsfrågor som rör biologi.

Kemi

Kunskaper i kemi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, resurshushållning, materialutveckling och miljöteknik. Med kunskaper om materiens uppbyggnad och oförstörbarhet får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Undervisningen syftar till att ge eleverna möjligheter att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i kemi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör energi, miljö, hälsa och samhälle.

Genom undervisningen i ämnet kemi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att använda kunskaper i kemi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle.

Årskurs 4-6

Undervisningen i kemi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4-6:

- Fossila och förnybara bränslen. Deras betydelse för energianvändning och påverkan på klimatet.
- Vanliga kemikalier i hemmet och samhället. Deras användning och påverkan på hälsan och miljön samt hur de är märkta och bör hanteras.

Årskurs 7-9

Undervisningen i kemi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7-9:

- Människans användning av energi och naturresurser lokalt och globalt samt vad det innebär för en hållbar utveckling.

SAMHÄLLSORIENTERANDE ÄMNER

Årskurs 1-3

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1-3:

- Att leva tillsammans.
- Att leva i närområdet.
- Att leva i världen.
- Att undersöka verkligheten.

I sina tillämpliga delar kan frågor om internationalisering vara ett naturligt inslag i undervisningen, till exempel:

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Grundläggande mänskliga rättigheter så som alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- I läroplanens övergripande del 1 och 2 finns flera utgångspunkter för lärandet i de centrala ämnesområdena.

Geografi

Undervisningen syftar till att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om vilka mänskliga verksamheter, och av naturen framkallade processer, som påverkar jordytans former och mönster. Den ska även bidra till att eleverna får erfarenheter av att tolka och bedöma konsekvenser av olika förändringar som sker i det geografiska rummet. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om hur människa, samhälle och natur samspelar och vilka konsekvenser det får för naturen och människors levnadsvillkor. Undervisningen ska ge eleverna:

- Kunskap och möjlighet att se världen ur ett helhetsperspektiv och kunna göra jämförelser mellan olika platser, regioner och levnadsvillkor.
- Kunskaper i att göra geografiska analyser av omvärlden och att presentera resultaten med hjälp av geografiska begrepp, utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen.
- Kunskap om vad det kan innebära att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Kunskap om grundläggande mänskliga rättigheter så som alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Kunskaper om varför intressekonflikter om naturresurser uppstår.

Undervisningen ska också medverka till att eleverna:

- Utvecklar kunskaper om hur vi kan påverka framtiden i riktning mot en mer acceptabel levnadsmiljö för alla.
- Utvecklar förmåga att analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen.
- Utvecklar förmåga att utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen.
- Utvecklar förmåga att värdera lösningar på olika miljö och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

”Vi vill ge våra elever chansen att vidga sitt internationella perspektiv och få ett språk till. Och att de ska förstå att det går att lära på olika sätt - det viktiga är kunskapen.”

Kristina Westerberg, lärare på Tibble gymnasium i Täby, och koordinator för ett elevutbyte inom Comenius elevmobilitet.

Årskurs 4-6

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll:

- Ojämliga levnadsvillkor i världen, till exempel olika tillgång till utbildning, hälsovård och naturresurser samt några bakomliggande orsaker till detta. Enskilda människors och organisationers arbete för att förbättra människors levnadsvillkor.
- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.
- Miljö, människor och hållbarhetsfrågor.
- Jordytan och på vilka sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel plattetektonik och erosion. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Årskurs 7-9

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll:

- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.
- Hur jordens befolkning är fördelad över jordklotet samt orsaker till och konsekvenser av den ojämna befolkningsfördelningen. Migration och urbanisering och orsaker till och konsekvenser av detta.
- Jordens klimat och vegetationszoner samt på vilka sätt klimatet påverkar människors levnadsvillkor, för samhället och miljön i olika delar av världen.
- Klimatförändringar, olika förklaringar till dessa och vilka konsekvenser förändringarna kan få för människan, samhället och miljön i olika delar av världen.
- Sårbara platser och naturgivna risker och hot, till exempel översvämningar, torka och jordbävningar, och vilka konsekvenser det får för natur och kulturlandskapet.
- Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark.
- Förnybara energitillgångar, till exempel sol och vindenergi och alternativa drivmedel.
- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.
- Samband mellan fattigdom, ohälsa och faktorer som befolkningstäthet, klimat och naturresurser.

”Kompetensutvecklingen har väckt jättestor nyfikenhet på hur man gör i andra länder. Nu vill jag ta reda på vilka metoder som faktiskt ger resultat när det gäller inläring och hur vi ser på kunskap.”

David Alexandersson, förskollärare, som arbetsskuggat en kollega i Frankrike genom Comenius fortbildning.

Historia

Människans förståelse av det förflutna är inflätad i hennes föreställningar om samtiden och perspektiv på framtiden. På så sätt påverkar det förflutna både våra liv i dag och våra val inför framtiden. Undervisningen i ämnet historia syftar till att eleverna utvecklar historiska kunskaper om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor och värderingar. Därigenom ska eleverna få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt.

Genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer. Exempel på centralt innehåll i årskurs 7-9 är:

- Den ökade världshandeln mellan Europa, Asien, Afrika och Amerika .
- FN, nordiskt samarbete och framväxten av Europeiska unionen.

Religionskunskap

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Genom undervisningen ska eleverna bli uppmärksamma på hur människor inom olika religiösa traditioner lever med, och uttrycker, sin religion och tro på olika sätt.

Undervisningen ska:

- Allsidigt belysa vilken roll religioner kan spela i samhället, både i fredssträvanden och konflikter, för att främja social sammanhållning och som orsak till segregation.
- Bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.
- Ge kunskap om grundläggande mänskliga rättigheter så som alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Ge kunskap om ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendomen och i de andra världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Belysa etiska frågor samt människosynen i några religioner och andra livsåskådningar.
- Belysa etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar.

Samhällskunskap

Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen. I dag står människor i olika delar av världen inför både möjligheter och problem kopplade till globalisering, interkulturella relationer och hållbar samhällsutveckling. Kunskaper om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss och ta ansvar för vårt handlande i en komplex värld. Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra.

Undervisningen ska:

- Ge eleverna möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.
- Ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor, betydelsen av jämställdhet, hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck och hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen.
- Ge eleverna verktyg att utveckla förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle.
- Ge eleverna möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Årskurs 1-3

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla bland annat följande centrala innehåll:

- Att leva tillsammans:
Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Att leva i världen:
Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Årskurs 4-6

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll:

- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.
- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till, och konsekvenser av, välstånd och fattigdom.

Årskurs 7-9

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll:

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen, deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen. Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.
- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen.
- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.

Svenska

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för andra människor. Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken.

Årskurs 4-6

Undervisningen ska bland annat behandla språkbruk i Sverige och Norden och några kännetecknande ord och begrepp i de nordiska språken samt skillnader och likheter mellan dem.

Årskurs 7-9

Undervisningen i svenska ska behandla följande centrala innehåll:

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen.
- Några skönlitterära betydelsefulla ungdoms- och vuxenboks författare från Sverige, Norden och övriga världen och deras verk, samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några varianter av regionalt färgat talspråk i Sverige och olika språk i Norden. Några kännetecknande ord och begrepp samt skillnader och likheter mellan de olika språken.

LÄROPLAN FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA

Grundläggande värden och förhållningssätt

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. Internationella kontakter, utbildningsutbyte med utlandet och praktik i andra länder ska främjas.

Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Den nya skollagen slår fast att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Skolan har en viktig uppgift att förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på, gestalta och fostra till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande vad gäller:

- Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män.
- Solidaritet med svaga och utsatta, förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse samt motverka främlingsfientlighet och intolerans genom kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

”Som språklärare känner jag ett stort sug från mina elever att släppa kursboken och kommunicera direkt med ungdomar i andra delar av Europa. eTwinning är ett sätt att uppfylla deras önskan eftersom man lätt kan hitta skolor att samarbeta med.”

Maria Palovaara-Nasi, lärare på Björknäs gymnasiet i Boden, om att arbeta med eTwinning.

Alla som verkar i skolan ska

- Alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.
- Förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet.

Perspektiv

I all undervisning ska övergripande perspektiv integreras:

- Det internationella perspektivet är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Miljö- och det etiska perspektivet ska ingå och samspela med det internationella.
- Miljöperspektivet i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels själva medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna.
- Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Därför ska undervisningen i olika ämnen behandla detta perspektiv, dess grundläggande värden, och ge en grund för och främja elevernas förmåga till personliga ställningstaganden. Undervisningen bör belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Kunskapsbegrepp

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap ska komma till uttryck i olika former; fakta, förståelse, färdighet, förtrogenhet, som förutsätter och samspelar med varandra.

Mål och riktlinjer

Undervisningen ska:

- Svara mot uppställda mål och överblicka större kunskapsfält.
- Påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.
- Sträva mot att varje elev utvecklar sin förmåga att göra medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper och personliga erfarenheter.
- Respektera andra människors egenvärde och integritet och inte acceptera att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling.
- Visa respekt för den enskilda eleven, skapa delaktighet och ha ett demokratiskt förhållningssätt.

Eleven ska:

- Kunna observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån ett ekonomiskt och ekologiskt perspektiv.
- Utveckla en analytisk förmåga och kunskaper om internationell samverkan och globala samband, kunna bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv, ha förståelse för andra kulturer och känna till förutsättningarna för en god miljö.
- Visa respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.
- Verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land.

EXAMENSMÅL FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA

Barn- och fritidsprogrammet

Verksamheternas betoning på arbete med människor gör att ett etiskt förhållningssätt ska vara centralt i utbildningen. Kunskaper om grundläggande demokratiska värden och internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter är viktiga i de verksamheter som utbildningen förbereder för.

Bygg- och anläggningsprogrammet

Utbildningen ska ge kunskaper om ett rationellt, säkert och miljömässigt hållbart byggande.

EI- och energiprogrammet

Utbildningen ska ge kunskaper som behövs för att bland annat arbeta med energi- och miljöfrågor med direkt eller indirekt påverkan på miljön.

Fordons- och transportprogrammet

Eleverna ska utveckla förmågan att genomföra olika arbetsuppgifter utifrån krav på hållbar utveckling.

Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper om nationella och internationella överenskommelser, lagar och andra bestämmelser inom valt yrkesområde.

Handels- och administrationsprogrammet

Inom yrkesområdet ska eleverna även kunna diskutera och reflektera kring miljöaspekter och företagets roll i samhället.

Hantverksprogrammet

Utbildningen ska också leda till att eleverna förstår hantverkarens roll i samhället samt får insikt i vilka konsekvenser hantering och val av material får för människor och miljö.

Hotell- och turismprogrammet

Utbildningen ska ge kunskaper om branschen, bland annat om påverkan på miljön, både nationellt och internationellt. Eleverna ska också ges möjligheter att diskutera och reflektera kring sociala och kulturella frågor, samt ges möjlighet att diskutera och reflektera kring hur traditioner och etiska uppfattningar påverkar människor och deras efterfrågan på service. Arbete inom branschen ställer höga krav på goda språkkunskaper och kunskaper om resmål och resvägar. Därför ska utbildningen ge eleverna möjligheter att utveckla dessa kunskaper.

Industri tekniska programmet

Utbildningen ska leda till att eleverna får insikter om sina och företagets möjligheter att genom val av material, metod och teknik påverka förbrukningen av både råvaror och energi. Valen ska göras med hänsyn till såväl hållbar utveckling ur lokala och globala aspekter som företagsekonomi.

Många industrier har internationella kontakter med manualer och beskrivningar skrivna på engelska. Engelska är också i flera fall koncernspråk. Utbildningen ska därför ge eleverna möjligheter till fördjupade studier i engelska.

Naturbruksprogrammet

Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper om och färdigheter i att bruka naturen för att främja hållbar utveckling och vårda ekosystemen. Utbildningen ska ge eleverna möjlighet att ta ställning i etiska frågor och kunna omsätta sina ställningstaganden i praktisk handling.

Restaurang- och livsmedelsprogrammet

Utbildningen ska öka elevernas miljömedvetenhet och utveckla deras förmåga att omsätta kunskaper om miljö,

ekologi och resursanvändning i praktisk handling. Eleverna ska ges möjligheter att förstå hur effektiv energianvändning leder till en hållbar utveckling. Programmet har en stark internationell prägel. Därför ska kunskaper om livsmedel och måltider i andra kulturer ingå i utbildningen. Branschen är av tradition en del av en internationell arbetsmarknad. Utbildningen ska därför ge eleverna kännedom om arbete i andra länder och möjligheter till fördjupade studier i engelska.

VVS- och fastighetsprogrammet

Utbildningen ska öka elevernas miljömedvetenhet och utveckla deras förmåga att omsätta kunskaper om miljö, ekologi och resursanvändning i praktisk handling samt förstå hur effektiv energianvändning leder till hållbar utveckling.

”Ett sådant här utbyte innebär att du verkligen blir en ’EU-medborgare’. Har du vågat åka och plugga i ett annat land som ung - då vågar du också ta språnget till ett jobb utomlands när du blir äldre.”

Kristina Westerberg, lärare på Tibble gymnasium i Täby, och koordinatör för ett elevutbyte inom Comenius elevmobilitet.

Ekonomiprogrammet

Utbildningen ska ge elever kunskaper om villkor för hållbar utveckling, såväl ur miljösynpunkt som ekonomiskt och socialt samt om företagets roll lokalt, regionalt, nationellt och globalt.

De ekonomiska sambanden i världen är komplexa och förändringar som sker inom ett område får ofta konsekvenser inom ett helt annat. Utbildningen ska därför utveckla elevernas kunskaper om ekonomiska förhållanden i samhället, om länders olika förutsättningar för handel samt om grunderna för internationella sammanlutningar och avtal.

Humanistiska programmet

Språk är en förutsättning för att verka i en globaliserad värld och ett internationellt perspektiv är därför centralt. Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper i humaniora. Inom humaniora studeras människan i samtiden och historien utifrån kulturella och språkliga perspektiv, lokalt och globalt, nationellt och internationellt.

Naturvetenskapsprogrammet

Utbildningen ska ge förståelse av hur naturvetenskap och samhällsutveckling ömsesidigt har påverkat och påverkar varandra och särskilt belysa naturvetenskapens roll i frågor om hållbar utveckling.

Utbildningen ska behandla frågor om bland annat demokrati, kommunikation, etik, genus och miljö. Utbildningen ska även ge eleverna förståelse av hur olika faktorer påverkar möjligheterna att bygga ett hållbart samhälle.

Utbildningen ska också behandla makt ur ekonomiska, sociala och politiska aspekter. I detta ingår studier av faktorer som kan påverka och förklara det som sker i samhället alltifrån den lokala till den globala nivån.

Teknikprogrammet

Utbildningen ska tydliggöra hur utvecklingen av produkter och tjänster lokalt och globalt kan ske på ett hållbart sätt. Inriktningen samhällsbyggande och miljö ska ge kunskaper om och färdigheter i samhällsbyggande, miljö och arkitektur. Den ska behandla byggande och miljöfrågor ur ett brett perspektiv, såväl tekniskt, ekologiskt och estetiskt som ekonomiskt och socialt.

GEMENSAMMA ÄMNESPLANER FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA

ENGELSKA

Undervisningen ska:

- öka elevers möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i ett globaliserat studie- och arbetsliv.
- ge elever nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva samt förmåga att diskutera och reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang.

NATURKUNSKAP

Undervisningen ska:

- genom att diskutera och utforska frågor med samhällsanknytning ge elever möjlighet att befästa, fördjupa och utveckla naturvetenskapliga kunskaper för att kunna möta, förstå och påverka sin samtid, till exempel:
- Naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling; energi, klimat och ekosystempåverkan, ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

RELIGIONSKUNSKAP

Undervisningen ska ge elever:

- möjlighet att utveckla en beredskap att förstå och leva i ett samhälle präglad av mångfald.
- kunskap om hur religioner och livsåskådningar kommer till uttryck i ord och handling samt hur människor formulerar och förhåller sig till etiska och existentiella frågor.
- etiska begrepp och modeller, som kan vara tillämpliga för förståelse av mellanmänskliga relationer.

SAMHÄLLSKUNSKAP

Undervisningen ska ge elever kunskaper om:

- arbetsliv, resurser och hållbar utveckling.
- frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna inklusive barns och ungdomars rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter.
- internationell rätt, möjligheter och svårigheter med att säkerställa såväl staters som individers rättigheter och säkerhet. Grundläggande internationella konventioner om mänskliga fri- och rättigheter och olika aktörers möjlighet till tillämpning.

- demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt.
- försörjning, tillväxt och företagande, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar.
- konsumtion i förhållande till behov och resurser.
- globalisering och dess betydelse utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv samt för individer, grupper och nationer. Analys av utmaningar som individen, nationen och jorden står inför vad gäller miljö och resursfördelning.
- den internationella ekonomins och handelns effekter för länders välfärd, för miljön och resursfördelning.
- globaliseringens betydelse för individer, grupper och samhällen.

SVENSKA

Undervisningen ska leda till att elever utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv, förmåga att läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer, samt ge kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden.

ENSKILDA ÄMNESPLANER FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA

BIOLOGI

Undervisningen ska ge elever kunskaper om:

- Skydd mot jordens ekosystem genom ekologin.
- Marken och livet i marken samt om kretslopp i mark, vatten och luft.
- Biologisk mångfald, hotade arter och genbanker.

DESIGN

Undervisningen ska ge elever kunskaper om:

- Marknaden, som ska vara etiskt och estetiskt gångbar samt miljömässigt hållbar och hur nya produkter tas fram och gamla återanvänds.
- Hur miljöer och tjänster utformas ur ett hållbart samhällsligt och mänskligt perspektiv.
- Olika behov och förutsättningar att hantera och samspela med produkter och miljöer.
- Design och designerns roll, bland annat miljömässigt.

FILOSOFI

- I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tänkande i mötet med filosofi från olika tider och traditioner, vilket kan inspirera till att se tillvaron i ett vidare perspektiv, ge impulser att tänka i nya banor och utmana invanda föreställningar.
- Undervisningen ska ge kunskaper om existentiella, värdefilosofiska och aktuella samhällsfilosofiska frågor och teorier.

GEOGRAFI

Undervisningen ska:

- Ge kunskaper om ett sammanflätat, föränderligt och komplext system; lokalt, regionalt och globalt som ett resultat av samspel mellan människa, samhälle och natur samt utveckla kunskaper om jordens varierande livsmiljöer, deras utveckling, föränderlighet, resurser och sårbarhet för att möjliggöra hållbar utveckling.
- Ge kunskaper om människans livsvillkor, natur, miljö och samhälle samt miljöförändringar i olika delar av världen över tid. I ämnet behandlas också frågor om hållbar utveckling och samhällets sårbarhet.
- Utveckla elevers förmåga att analysera intressekonflikter med koppling till naturgivna risker och mänsklig verksamhet samt hur intressekonflikter påverkar jordens livsmiljöer och människans livsvillkor ur perspektivet hållbar utveckling.
- Ge elever möjligheter att analysera konsekvenser av en klimatförändrad värld, tillgång till vattenresurser och odlingsbar mark, naturgivna risker och hot, naturresursanvändning och resurskonflikter samt social rättvisa och solidaritet utifrån olika perspektiv.
- Ge möjligheter till fältstudier, exkursioner, laborationer och övningar. Dessa ska ingå i undervisningen för att elever ska kunna observera, identifiera, kategorisera och analysera händelser och förändringar i omvärlden.

HANDEL

Undervisningen ska ge kunskaper om handelns roll för hållbar utveckling.

HÅLLBART SAMHÄLLE

Undervisningen ska:

- Ge tvärvetenskapliga kunskaper som belyser begreppet hållbar utveckling ur såväl ekologiska som sociala och ekonomiska synvinklar. Den ska behandla samspelet mellan människan och hennes omgivning och miljöutmaningar, hushållning av naturresurser, ekosystemens bärkraft, teknikutveckling, samhällsplanering samt miljöpolitik.
- Utveckla förståelse av de förutsättningar, drivkrafter och värden som ligger till grund för arbete med hållbar utveckling. Den ska även leda till att eleverna förstår att det finns många olika handlingsalternativ och möjliggöra reflektion över sambanden mellan livsstilsfrågor och hållbar utveckling.
- Ge möjlighet att utveckla kunskaper om hur tekniska problem har lösts och kan lösas samt ge möjlighet att kritiskt och kreativt analysera dessa lösningar. Därigenom får eleverna möjlighet att utveckla förståelse av olika handlingsalternativ och konsekvenserna av dessa.
- Ge förmåga att använda begrepp inom området hållbar utveckling, kunskaper om olika förutsättningar och möjligheter för att nå en hållbar utveckling.
- Förmåga att identifiera, analysera och avgränsa problemområden och föreslå och jämföra olika handlingsalternativ.
- Ge förmåga att presentera sina idéer och resultat inom hållbar utveckling, att analysera konsekvenser av olika handlingsalternativ utifrån vetenskaplighet, hållbarhet, etik och genus.

LIVSMEDELS- OCH NÄRINGSKUNSKAP

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förmåga att problematisera frågor som berör kostsituationen i världen och olika frågor kring etik och hållbar utveckling inom området.

- Ge förmåga att göra olika etiska och miljömässiga ställningstaganden.

MODERNA SPRÅK

Undervisningen ska öka individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i ett globaliserat studie- och arbetsliv. Kunskaper i moderna språk kan dessutom ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva.

NATURBRUK

Undervisningen ska ge kunskaper om hur naturresurser används inom naturbruket och hur naturbruket kan bidra till att främja en hållbar utveckling.

SOCIOLOGI

Undervisningen ska leda till att eleverna utvecklar kunskaper om människors handlingar, sociala relationer och sociala processer med utgångspunkt i såväl samhällsförändringar som människors möten i vardagen.

”Vi vill ge våra elever chansen att vidga sitt internationella perspektiv och få ett språk till. Och att de ska förstå att det går att lära på olika sätt - det viktiga är kunskapen.”

Kristina Westerberg, lärare på Tibble gymnasium i Täby, och koordinatör för ett elevutbyte inom Comenius elevmobilitet.

Vad innebär internationalisering och varför ska skolan arbeta med det?

I den här rapporten görs en systematisk genomgång av förskolans, grundskolans och gymnasieskolans internationaliseringsuppdrag i läroplaner, examensmål, kursplaner och ämnesplaner. Den behandlar också hur Internationella programkontorets verksamhet kan stödja skolans arbete med internationalisering.

Rapporten har tagits fram på uppdrag av Internationella programkontoret. Texten är författad av Peder Sandahl.

Internationella 
PROGRAMKONTORET

Internationella programkontoret för utbildningsområdet
Box 220 07, 104 22 Stockholm
Tel: 08-453 72 00 Fax: 08-453 72 01
registrator@programkontoret.se www.programkontoret.se



GD Utbildning och kultur
Programmet för livslångt lärande